

№16

середа, 13 листопада 2002 року

РОМАНИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ

МАНУШАНО РОМАНО НЕВИПЕ

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний – то Циганське Слово...

Лекса Мануш

Ціна договірна

ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ ЗА СПРИЯННЯ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ "ВІДРОДЖЕННЯ"

СТО РЯДКІВ ЖУРНАЛІСТА - В НОМЕРІ!

ДЖІ КЕЦІ АВАСА ФАДІМЕ (ПАГОМЕ)?

Доки будемо мерзнути?

Доволі важко було відповісти на це запитання. Його руба поставив один із мешканців ромського двоповерхового будинку по вулиці Прикордонній в Ужгороді. Не краще становище в багатьох квартирах інших жителів обласного центру з числа ромів. Та й не лише їх. Наразі діналася годі звертатися в різні високі служби, які відповідають за тепло в наших домівках, аби отримати інформацію. Заплановано на цю тему брифінг для ЗМІ в Ужгороді. На жаль, на прес-конференцію (брифінг), який проводив заступник голови Закарпатської облдержадміністрації Юрій Чомоляк, журналістів "Романі Яг" не запросили. Від колег по газетарському перу (дали прес-реліз) дізналася, що, на думку Юрія Михайловича, ситуація з теплом, себто, опалювальним сезоном (станом на 29 жовтня) обнаділила: із 112 котельень дають тепло - 85! Із 1116 будинків (в області) - опалюються 744 і т.д. Однак не зовсім добрі справи у житлових будинках Мукачєва, Рахова та Чопа. Але вживаються заходи.

І про ліміти на газ, і про борги та інше говорив заступник голови облдержадміністрації. Все це правильно, але...

Питання тепла було предметом розмови і на спеціальній нараді членів Ужгородського міськвиконкому за участі відповідальних працівників Ужгородтеплокомуненерго та інших спеціалістів. Власне, більше йшлося про те, що про-

тягом останніх літ ціни на опалення в обласному центрі завищені. Відбулося ряд судових засідань. В справу втручався і Вищий арбітражний суд. Між тим людям ніхто й не думав повертати переплачені кошти або ж дати можливість їм реформувати, аби в новому опалювальному сезоні менше платити за тепло.

Моя сусідка - ромка (живемо через вулицю), вичитавши в місцевій газеті, що "опалювальний сезон в багатьох будинках запізнюється", й влада скоро дозволить користуватися опалювальними "пристроями", прибігла виспити, що таке "опалювальні пристрої"? Дізнавшись, що це плити, "буржуйки" й таке інше, лишень стисла плечима. Дожилася!

А такі правда. Відбулася днями й колегія облдержадміністрації, де слухалося питання тепла (власне, як виконується розпорядження голови ОДА Івана Раака "Про стан готовності народного господарства області до опалювального сезону"). Про те, що робиться, аби не замерзали люди, доповідав начальник обласного управління житлово-комунального господарства пан Карташов, а також керівники Берегєвського, Мукачєвського міськвиконкомів, Рахівсь-

кої, Ужгородської райдержадміністрації, управління освіти і науки облдержадміністрації.

Як стало відомо, дещо вже по-теплого в Чопі, Мукачєві, Рахівському районі. Нещодавно призначений голова ОДА був категоричним у своєму резюме мерзнуть люди в "Закарпатській губернії" тому, що збої з теплопостачанням - наслідок безвідповідальності службових осіб.

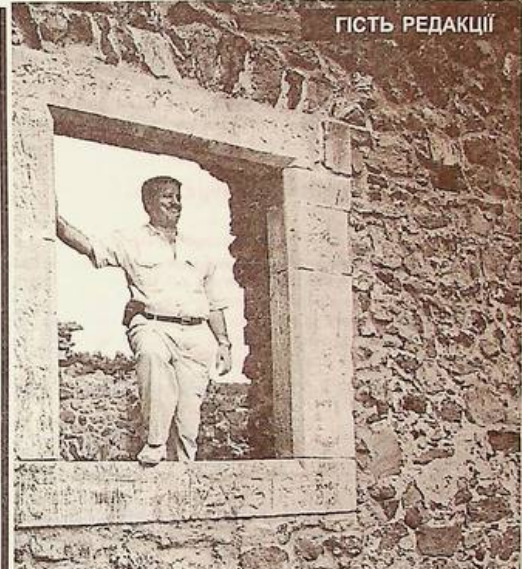
Важко не погодитися із Іваном Михайловичем.

У тисячах ромських домівок Закарпаття лише мріють про газ, який обігрівє квартири, водне опалення і т.д. Влітку заготовляють хмиз, самотужки на вдосконалених "кравчукках" та "кучмобілях" їх доставляють, сушать, рижуть і колють. У такий спосіб готуються до "опалювального сезону". Держава навіть не потурбувалася про тих ромів, які є жертвами Голокосту, важкохворих, тих, які мають десять і більше дітей. Хоча...

Є міськради, сільради, різні фонди і т.д., і т.п.

Завершу, бо мерзнуть руки. - В багатопверховому будинку, де мешкаю, батареї ще й не теплілися, хоч на календарі 10 листопада...

Юлія Зейкан

ГІСТЬ РЕДАКЦІЇ

Активну культурно-просвітницьку роботу серед ромів Львівщини веде голова молодіжного, історичного і культурно-просвітницького товариства ромів "Терніне" ("Молодість") Микола Юрченко, якого ви бачите на світлинах.

МЕК МАЙ ДУР БОЛДЕЛ МАЙ СІГО Е РОТА ТУМАРА ГАЗЕТАКО НЕХАЙ ДАЛІ КРУТЯТЬСЯ ЧИМРАЗ ШВИДШЕ КОЛЕСА ВАШОЇ ГАЗЕТИ

У п'ятницю (8.11.2002 р.) в Ужгороді відбулося офіційне відкриття офісу Всеукраїнської ромської газети "Романі Яг". Пропонуємо узвіз читачів кілька витягів із виступів на цих урочистостях.

Сергій Дьома - координатор програми "Рома України", Міжнародного фонду "Відродження" (м.Київ).

Я у вашій редакції бував неодноразово. Знаю всіх її працівників особисто. Уважно читаю газету уже не перший рік. Та сьогодні хочу привітати творчий колектив, всіх читачів "Романі Яг" від імені голови Міжнародного фонду "Відродження" Є.К.Бистрицького, який через непогоду долетів лише до м.Рівне, бо Ужгородський аеропорт закритий. Колектив уже має певні напрацювання, згуртовує навколо себе ромські організації області і загалом Ук-

раїни. Розширюється коло читачів.

Звичайно, сьогодні у "Романі Яг" свято, але я бачу, що і журналісти, і технічний персонал заклопотані, бо йде підготовка до випуску чергового номера, який прийде до читачів уже в середу.

Хочу коротко означити вас з тими напрямками роботи, які визнані пріоритетними на 2003 рік.

Ми будемо підтримувати всі цікаві ініціативи, зокрема освітні. Кінцева мета - щоб ромські діти вчилися в хороших школах, завершували хоча б середню освіту.

(Продовження на 3 стор.)

ПЕРЕПЛАТА 2003

РОМАНИ ЯГ
ВСЕУКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ
МАНУШАНО РОМАНО НЕВИПЕ

Всеукраїнська ромська газета "Романі Яг" і для дорослих, але й і для молоді та юні.

Щоквартально для молодії генерації виходить сторінка "Тернімата" ("Молодість"). Та й у кожному номері газети ми публікуємо матеріали про юнаків і дівчат, їх працю, навчання, дозвілля, проблеми і турботи. Читайте нас! Передплатуйте! Станьте добрими друзями газети.

Редакція "Романі Яг".

Наш індекс: **23630**

Вартість видання з доставкою	1 місяць	3 місяці	6 місяців	1 рік
	0,99	2,97	5,94	11,88

РОМСЬКЕ МИСТЕЦТВО - СОЦІАЛЬНИЙ ПРАЦІВНИК

Великий сольний концерт, присвячений Дню соціального працівника, що відзначався 3 листопада, подарували харків'янам учасники театру ромської пісні й танцю "Очі чорні" та учні школи-студії при Харківському обласному культурному центрі "Аме Рома".

40 вихованців Олександра і Людмили Карафетових у черговий раз продемонстрували високий професійний рівень виконання творів національного мистецтва. За це отримали гучні оплески і слова подяки від влади міста й області. Запрошення з боку урядовців взяли участь у святі продемонструвало неабияку зацікавленість мешканців циганським мистецтвом. А це надзвичайно приємно ромській громаді Харкова.

Яна Захарова

(Закінчення. Поч. на 1 стор.)

Будемо тепер підтримувати не тільки недільні школи, а й подальше навчання у вузах.

Серед проблем - підтримка соціальних ініціатив, діяльності ресурсних центрів. А також медичних центрів для надання допомоги ромському населенню, співробітництво з програмами охорони здоров'я за підтримки органів влади.

Скажу, що у січні 2003 року розпочнуться конкурси проєктів за програмою "Роми України" за пріоритетними напрямками, про які мовив вище.

Будемо також підтримувати

Сергій Дьома - координатор програми "Рома України" Міжнародного фонду "Відродження" (м.Київ).

Вадим Чепурнов - керівник ресурсно-інформаційного центру (м.Ужгород).

Артур Гомонов - віце-глава "Циганської діаспори" (Білорусь м.Мінськ)

Аладар Пап - голова ромського культурно-просвітнього товариства "Ром Сом".

МЕК МАЙ ДУР БОЛДЕЛ МАЙ СІГО Е РОТА ТУМАРА ГАЗЕТАКО

НЕХАЙ ДАЛІ КРУТЯТЬСЯ ЧИМРАЗ ШВИДШЕ КОЛЕСА ВАШОЇ ГАЗЕТИ

культурні поїздки на семінари, конференції, конкурси тощо.

Ось так коротко я охарактеризував нашу діяльність на майбутній рік. Додам тільки одне: всі проєкти, подані пізніше оголошеної дати завершення конкурсу, не будуть розглядатися. Оперативна інформація розміщена на сайті нашого фонду.

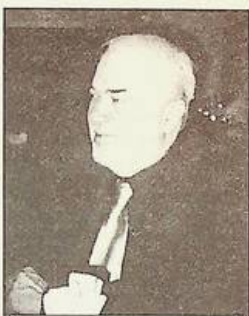
Вадим Чепурнов - керівник ресурсно-інформаційного центру (м.Ужгород).

Газета переїхала в новий офіс у район Шахта. Поруч із вами вже у іншому будинку навпроти через вулицю проживають роми зі своїми турботами, добрими і сумними висказками. Це ваші читачі. Впаю колектив з цією подією. Хочу вірити, що наші контакти міцнітимуть, а проблеми будемо вирішувати разом.

Артур Гомонов - віце-глава "Циганської діаспори" (Білорусь).

Радий вітати вас, шановні колеги і друзі від ромів Білорусії, які читають вашу газету, хоч і не періодично. Але я думаю, що після цієї поїздки до вас, з вашим виданням систематично ми будемо знайомитися через Інтернет. Що хотів би сказати? Нам вкрай необхідно налагоджувати тісні контакти, обмінюватися зернами досвіду. Ми багато чому навчилися, збираючи і записуючи свідчення тих ромів, які пережили Голокост. Той факт, що понад 500 ромів отримали виплати з міжнародних фондів, свідчення тому.

Ми поки що не можемо дозволити собі випуск газети. Ви знаєте, яка сьогодні обстановка у Білорусії, позицію президента Лукашенка. Я дізнався від СДьоми, що у фонді "Євразія" працює українсько-білоруський проєкт. А загалом спілкування з колективом редакції, запрошення взяти участь у відкритті но-

Тиберій Горват - голова Закарпатського товариства по захисту ромів "Унг-ромен".

вого офісу - хіба то не ознака приязни?

Аладар Пап - голова ромського культурно-просвітнього товариства "Ром Сом".

Мене можна вважати постійним читачем газети. Читають її члени нашого товариства. Отож з переходом у нове приміщення умови праці поліпшилися. А це має привести до поліпшення змісту газети, її оформлення.

Користуючись нагодою, що присутній на цих урочистостях представник фонду "Відродження", я поділюся кількома проблемами. Чи передбачається у Дорадчій раді (Ромського борду) зміни? Я пригадую, що пану Бистрицькому пропонувалося створити такий борд у Закарпатті.

Сергій Дьома:

Відповідаю вам, пане Аладаре, що у нас програма всеукраїнська, що є складовою 35 подібних фондів Сороса. Штаб-квартира знаходиться в Нью-Йорку і Будапешті. Склад Дорадчої ради вносить Правління. Я можу тільки висказати пропозиції стосовно окремих осіб-членів борду.

Еміл Пап - голова обласного ромського товариства "Амаро Дром".

Тиберій Горват - голова Закарпатського товариства по захисту ромів "Унг-ромен".

Не гостем я приходжу в "Романі Яг". Сиди сьогодні і приніс купу проблем. Вважаю, що газета повинна опублікувати деякі з них. Найперша моя турбота - продовження навчання студентів. Бо виходить так, що на отримання стипендії на навчання претендують нові особи. А між тим ті, які провчилися два три роки, залишилися поза навчанням через те, що їм не були виділені кошти. Веду мову про О.Кавуна, що провчився на медичному факультеті УжНУ два роки, а зараз байдуже, на роботу не беруть, бо не набув кваліфікації, а до армії - кілька місяців. Прошу вас, пане Дьома, щоб серйозніше підходили до цього питання. Вбачаю в тому, що ставляться сплищ в колеса навчання ромської молоді, чийсь небажаний, аби роми здобували освіту. Таку своєрідну політику - засуджую.

А ще скажу про фестивалі, курси. Я свого часу мав 17-хвилинну бесіду з паном Соросом, і він мені, власне, говорив, що свої особисті кошти виділяє на те, аби

Ернест Бучко - заслужений працівник культури України, голова благодійного фонду "Праліне".

розвивалася освіта ромів, розквітало мистецтво. Варто керівництву фонду "Відродження" теж критичніше ставитися до своєї роботи, прислухатися до думки низів у регіонах.

Дивно, що у фонді "Відродження" працює лише одна ромка, яка має фахову кваліфікацію - це Зола Кондур. Вона на свої молоді плечі не може взяти всіх проблем, які накопичилися за роки.

Еміл Пап - голова обласного ромського товариства "Амаро Дром".

Поліпшуйте газету, залучайте нових читачів. Раз мова зайшла про ромський борд, то скажу так: нехай він активніше сприяє роботі серед ромського населення.

Ернест Бучко - заслужений працівник культури України, голова благодійного фонду "Праліне".

Держава майже полишила ромів на самих себе. Сорос - не всемогутній. В області прийнята програма "Роми Закарпаття 2003-2006 р". Однак в ній підходить, що не впливають кардинально на ситуацію ромів. Час уже від-

Аладар Адам - шеф-редактор газети "Романі Яг".

снів перейти до діла і впритул зайнятися розв'язанням ромських проблем, які накопичилися ще тоді, коли всі жили в Союзі і перейшли в незалежну Україну.

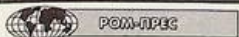
Аладар Адам - шеф-редактор "Романі Яг".

Дякую всім присутнім за те, що вони відгукнулися на наше запрошення, поділилися думками про газету, її перспективи. Те, що для нас дорога і критика, і добрі побажання. Скажу, що критику ще було почуто замало. Колектив у нас складається з однодумців. Зараз працюємо і над поліпшенням змісту газети, її передплатою, розуміємо, що газета не може жити без критичних і проблемних матеріалів, які приймає наша серед ромського населення.

Дякую всім присутнім за те, що вони відгукнулися на наше запрошення, поділилися думками про газету, її перспективи. Те, що для нас дорога і критика, і добрі побажання. Скажу, що критику ще було почуто замало. Колектив у нас складається з однодумців. Зараз працюємо і над поліпшенням змісту газети, її передплатою, розуміємо, що газета не може жити без критичних і проблемних матеріалів, які приймає наша серед ромського населення.

Дякую всім присутнім за те, що вони відгукнулися на наше запрошення, поділилися думками про газету, її перспективи. Те, що для нас дорога і критика, і добрі побажання. Скажу, що критику ще було почуто замало. Колектив у нас складається з однодумців. Зараз працюємо і над поліпшенням змісту газети, її передплатою, розуміємо, що газета не може жити без критичних і проблемних матеріалів, які приймає наша серед ромського населення.

Витяги з бесіди зібрання підготували Юліана Камська, Єва Сюрет

МВФ радить Україні скоріше реформуватися

Київ. Україні для закріплення позитивних результатів у економіці і забезпеченні стабільного економічного зростання необхідно прискорити реформи, наголошується в заяві для преси постійного представника Міжнародного валютного фонду в Україні. Заява розповсюджена за

висновками двотижневого візиту в Київ місії Фонду на чолі з Емануелем ван де Менмбрюгге, метою якого було проведення дискусії за новою програмою співробітництва.

В гуртожитку вирізано ромську сім'ю

Звір'яче вбивство сталося в одному з гуртожитків Севастополя. Невідомі злочинці вирізали ромську сім'ю - молоде подружжя і їхня 5-річна дитина були знайдені мертвими, на тілах багато глибоких ножових поранень.

Роми Таїланду - екзотика для туристів

Острів Пхукет, який славиться своєю мальовничою природою, розмичений у південно-східній частині Таїланду й має статус автономної провінції. З материком його поєднує дамба, по якій проходить автотраса. Саме сюди з'їжджаються туристи з усього світу, аби помилуватися великими лагорбами, зарослими тропічною рослинністю, плантаціями кокосових пальм та узбережжям

з найчистішими пляжами та білосніжним піском, що омиваються блакитними хвилями Андамського моря.

З найулюблених місць, яким надає перевагу більшість приїжджених, слід зазначити національний парк Khao Phra Thaeo, де досі збереглися незаймані джунгли, містечко Laem Phrom Thera, прославлене своєю незабутньою красою під час заходу

сонця, акваріум в Біологічному Центрі Морських Досліджень, морську плантацію перлин, де є змога побачити, як саме вирощують перлини, "тайське село" - де 2 рази на день влаштовують фольклорні вистави. І, як не дивно, поселення "морських ромів", найдавніших, як виявляється, жителів острова.

К.Алія

ГАЗЕТА ВИСТУПИЛА. ЩО ЗРОБЛЕНО?

ГУБЛЯТЬСЯ ВБИВСТВА... У ПАПЕРАХ

Жорстока трагедія трапилася в Ужгороді 6 липня 2002 року в мікрорайоні Шахта в м.Ужгороді - вбивство рома Калмана Бучка. Газета писала на цю тему в матеріалах "Байдужість до зла", "Ніч, яка стала останньою" (газета від 14 серпня ц.р.). Здавалося б, на публікацію, яка отримала великий резонанс у області, відреагують оперативно правоохоронні органи. Однак цього не сталося. Тому в номері "Романі Яг" за 9 жовтня ц.р. вміщено звернення до Генерального прокурора України С.Піскуна та міністра внутрішніх справ Ю.Смирнова, яке підписали лідери ромських організацій м.Ужгорода: президент Асоціації ромських громадських організацій "Єдність", голова ромського культурно-просвітнього товариства "Ром Сом", голова ромського товариства "Рома", голова обласного ромського товариства "Амаро Дром".

У цьому номері вміщено також розповіді матері молодого рома Аранки Бучко та його брата Руслана про те, що їх син у розквіті сил перед одруженням був вбитий. Він був єдиним годувальником сім'ї. Рідні сподіваються, що вбивць (або вбивцю) буде покарано, згідно з українським законодавством.

Звернення лідерів ромських громадських організацій до високих посадових осіб у сто-

лиці викликано тим, що редакцію не задовольняє відписка, яку вона отримала за підписом заступника начальника Управління МВС України в Закарпатській області М.М.Василиндри. Прочитуємо цю відповідь:

"Повідомляю, Ваше звернення, адресоване в УМВС України в Закарпатській області, розглянуте в слідчому управлінні УМВС.

Проведена служба перевірка, в ході якої вивчена кримінальна справа, порушена СВ Ужгородського МВ УМВС за ознаками злочину, передбаченого ч.2 ст. 122 КК України.

Для повного, всебічного та об'єктивного дослідження всіх обставин справи складено план проведення слідчо-оперативних заходів, створена посилена слідчо-оперативна група, діяльність якої заслуховується щоденно.

Слідчим управлінням УМВС по справі дані письмові вказівки, направлені на чим скоріше завершення досудового слідства, хід виконання яких контролюється.

Про хід розслідування кримінальної справи Вам буде повідомлено додатково. З повагою, заступник начальника УМВС М.М.Василиндра"

Заступнику прокурора Закарпатської області, старшому раднику юстиції Петруні А.Л.

Копія: 88007, Закарпатська область, м.Ужгород, вул. Дендеші, 10
Закарпатська Асоціація "Єдність"

ізувати перевірку викладених доводів та, за наявності підстав, вжити вичерпних заходів реагування.

Про наслідки перевірки, наведених у зверненні доводів та вжити заходів у передбачений законом строк, прошу повідомити керівництво Асоціації "Єдність".

Начальник управління, державний радник юстиції 2 класу В.І.Щоткін

Заступнику прокурора Закарпатської області, старшому раднику юстиції Петруні А.Л.

Президенту Асоціації ромських громадських організацій "Єдність"
Аладару Адаму

ревірку наведених у заяві фактів та в разі необхідності вжити заходів прокурорського реагування.

Про наслідки перевірки повідомити заявника в установленний законом строк.

Начальник управління Генеральної прокуратури України, старший радник юстиції В.Ю.Черніков

Направляю звернення президента Асоціації ромських громадських організацій "Єдність" Аладара Адама щодо неналежного розслідування кримінальної справи, порушеної по вбивству гр.Бучка К.К., яке мало місце в 06.07.02 в м.Ужгороді Закарпатської області та з інших питань.

Пропоную організувати об'єктивну пе-

КОМЕНТАР РЕДАКЦІЇ

КОЛИ Ж БУДЕ КІНЦЕВЕ РІШЕННЯ?

У портфелі редакції газети "Романі Яг" уже збиралася чимала купа відписок. До прикладу, начальник відділу прокуратури області повідомляє, що кримінальну справу, порушену за фактом вбивства громадянина К.К.Бучка прийнято до свого провадження слідчим відділом прокуратури м.Ужгорода. Хід розслідування взято на контроль. І далі пан Кукуряк М.Е. пише, що вивчення матеріалів справи встановлено, що розслідування проводиться об'єктивно та відповідно до вимог закону, після виконання всіх необхідних слідчих дій у справі буде прийнято кінцеве рішення. Зупинимося на останніх рядочках - кінцеве рішення.

Коли ж воно буде? По місту, області ширяться чутки, що учасники трагедії, а їх декілька, можуть вийти "сухими" з цієї страшної людської бди.

Редакцію високої посадовці з столиці нашої держави заповнили, що буде "організована об'єктивна перевірка". На наш погляд, варто б відповідальним працівникам Генпрокуратури посилити контроль за тим, як розглядається справа.

Редакція ж у свою чергу запевняє читачів, що вона тримає від контролем цю справу і за необхідності змушена буде повторно звертатися у Європейський Центр по захисту прав ромів,

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Ромка Штефанко Л.В. просить роз'яснити, чи може вона, як мати трьох дітей, одна з яких інвалід дитинства, отримати призначені їй аліменти від батька дітей, який ухилився від їх сплати і знаходиться в розшуку?

Відповідно до ст.76 Закону України "Про виконавче провадження" в тому разі, якщо боржник не буде встановлений і виконати рішення суду про стягнення аліментів без його участі неможливо, виконавчий документ постановою державного виконавця, затвердженою начальником відповідного відділу Державної виконавчої служби, повертається до суду чи іншого органу, що видав виконавчий документ.

Проте, слід зазначити, що згідно з статтею Закону України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям та статті 1 Закону України "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам", малозабезпечені сім'ї, які постійно проживають на території України, а також інваліди з дитинства I і II групи, непрацюючі інваліди з дитинства III групи, а також діти - інваліди віком до 16 років, мають право на державну соціальну допомогу.

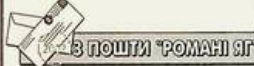
Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям - щомісячна допомога, яка надається малозабезпеченим сім'ям у грошовій формі в розмірі, що залежить від величини середньомісячного сукупного доходу сім'ї;

Заява про надання держав-

ної соціальної допомоги подається уповноваженим представником сім'ї до органу соціального захисту населення за місцем його проживання або до виконавчого комітету сільської, селищної ради. Виконавчий комітет сільської, селищної ради передає заяву про надання державної соціальної допомоги до органу соціального захисту населення. (Ст.4 Закону України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям")

Таким чином, з особи, яка знаходиться в розшуку і не має постійного місця проживання, практично неможливо стягнути певні кошти. Якщо ця особа буде встановлена, то їй загрожує кримінальне покарання на підставі статті 164 КК України: злісне ухилення від сплати, встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, котрі перебувають на їх утриманні, - карається виправними роботами на строк до одного року або обмеженням волі на той самий строк.

Помічник адвоката
правозахисного центру
"Романі Яг" В.П.Дідичина
Наталія Рабінович

Доки мені ходити по владних коридорах!

Шановна редакціє!

Я змушена просити допомоги у вас, бо куди не навадилася до керівників місцевої адміністрації у м.Чоп, то скрізь не знаходжу порозуміння.

А справа ось така. Моя дочка І.Салко померла під час пологів 21 червня 1998 року в селі Галино-Лозоватка на Дніпропетровщині. Я забрала до себе її дітей: Йосипа Салка, який мав на той час 1,5 року, і новонароджену Крістину Салко. Батька дітей через два роки посадили у в'язницю (правда, він не жив з родиною).

Через відсутність документів з пологового будинку, які під час переїзду були втрачені, не змогла оформити свідоцтва про народження дітей.

Чоловік у мене інвалід, уже 8 років не встає з ліжка, живемо матеріально скрутно. Через відсутність документів з пологового будинку досі не можу зареєструвати у органах рагсу дітей та оформити над ними опіку, а також оформити документи на пенсію, яку виділяє держава на їх виховання.

Мало того, у міському відділенні міліції у нас забрали "домову книгу", яку дали для про-

писки з паспортами. Та пропала і книга, і один паспорт.

Я та мій чоловік на межі відчаю. Невже ми в Українській державі позбавлені прав на нормальне людське проживання. Як це гарантовано Конституцією. Доки триватиме свавілля посадовців осіб, адже для того, аби отримати паспорт, який загубився не з моєї вини, я мушу заплатити 38 грн. штраф!

Люди добрі! Звідки ж мені взяти ці кошти. Невже ті працівники, які сидять у затишних кабінетах, отримують сталу зарплату, мають такі бездушні серця! Адже йдеться про дітей-сиріт, котрі незабаром треба буде йти у школу.

Допоможіть, адже ви остання моя надія.

З повагою Верела
Бертаганова Вароді,
жителька м.Чоп,
вул. Приозерна, 67.

Від редакції

Ми офіційно звернулися до голови міськвиконкому м.П'ятихатки. Копію листа надіслали також головному лікарю місцевого пологового будинку села Галино-Лозоватка Дніпропетровської області, який йому підпорядкований.

Лист громадянки Е.Вароді на контролі у редакції.

Чи зазвучить у "Зірці" ромська музика?

Кілька думок, навіяних відкриттям Мукачівського готельно-ресторанного комплексу

Увагу мукачівців та гостей міста над Латорицею привертає готельно-ресторанний комплекс "Зірка". Протягом двох років тут шла напружена робота, аби по-новому облаштувати колись відомий у краї та поза ним ресторан. Взятися виконувати цю роботу підприємство "Стар".

Засновник цього підприємства з іноземними інвестиціями компанія "Вартон Контіненіал Інк". Найперше зверталася увагу, щоб капітальний ремонт та реконструкція готельного комплексу не зпсували зовнішнього вигляду. Середина майже вся набрала сучасної форми. Нова "Зірка" обійшлася в кругленьку суму - майже 3 млн. доларів. Кошти надходили регулярно. Тут працювала велика група кваліфікованих робітників. Минулого четверга ми з цікавістю оглядали зовнішній вигляд будови, яка прикрасила місто, млиувалися його залами, оглядали господарські приміщення. Побували в кафе, що належить до "Зірки", оглянули терасу літнього саду тощо.

На жаль, директора Івана Нацька не вдалося розшукати, бо він був у місті зайнятий справами. Побесідували з кількома працівниками, та й то кілька хвилин, бо наближався час обіду і вони чекали гостей. Думасмо, нашим читачам буде цікаво дізнатися, що при готельно-ресторанному комплексі організоване благодійне харчування малозабезпеченої мукачівської іудейської общини на кошти обласної благодійної організації "Хесед Шпіра". Іжа готується для відвідувачів за спеціальною методикою і технологією "кошерною".

Втім краще все побачити своїми очима.

Скажемо, згадане підприємство було учасником туристичного ярмарку в Києві. Зарубіжні гості зацікавились. До того ж були представлені на обласній виставці рекреаційних можливостей регіону.

А тепер про ціни. В ресторані 350 посадкових місць. Можна проводити бенкети тощо. Журналісти поцікавились, у яку ціну може обійтися їм якнайскромніший обід у "Зірці"? Почули у відповідь: 15 гривень. А щодо

того, аби переночувати? Тут все залежить від гаманця. Спальний номер може коштувати від 90 до 270 гривень за одну людину на добу (комплекс чотиризірковий).

Цю преамбулу ми написали, як підхід до того головного про яке кілька абзацами.

Місто над Латорицею зв'язане із іменем музиканта, про которого ходять легенди. Це - Дюла Галамбош. Він народився 12 лютого 1911 року в сім'ї музиканта Його батько Йозеф Галамбош був відомим у музичному світі краю як дипломований скрипаль. Закінчивши школу, юний Дюла вчився грати на скрипці у батька, а також у знаменитого на той час вчителя музики Горачека. До речі, у нього навчалась практично вся музична еліта Закарпаття. В тому числі і відомий ром Дюла Легоцький. Продовжував освіту Дюла Галамбош у престижному закладі, яким на той час була Словацька музична академія. Його, рома, туди з радістю прийняли, бо за спиною мав уже досвід концертної діяльності. Бо ж з 13 літ виступав разом з оркестром батька і разом з ним гастролював по всій Чехословаччині й Угорщині.

Молодий музикант захопився Іриною Балою, дівчиною з музичної сім'ї. У 1940 році вони одружилися.

Під час Другої світової війни, незважаючи на великі труднощі і катаклізми, гастролює у Будапешті. Лише бомбардування угорської столиці (на початку 1944 року) змушують його повернутися додому в рідне Мукачево.

Дізнавшись, що у місто повернулося таке визнане у музичних колах європейське світило, Галамбош запрошує стати прима-скрипалем у відомому ще в ті часи ресторані "Чіллаг" ("Зірка"). Та восени цього ж 1944 року з ним трапився трагічний випадок, який наклав відбиток на все його майбутнє життя.

Якось у ресторан зайшли два офіцери радянської армії. Прийнявши добру дозу спиртного, вони посварились. Дюла Галамбош став очевидцем цієї некрасивої події, та ще й вирішив роз-

На світліні: Дюла Галамбош, Микола Швак із сином Робертом, миховцем Мукачівської музичної школи.

в'язати конфлікт. Він підійшов до офіцерів з скрипкою, почав награвати мелодію. Один з офіцерів був уже цілком п'яним, розмахував пістолетом, а ще перегодом ця історія закінчилася тим, що скрипаль отримав кулю в праве око. Як наслідок - осліп.

Ця подія швидко облетіла не тільки Мукачево. Вона сягнула за межі краю. Дюла Галамбош був не тільки музикантом, а ще й талановитим актором. Він вперто удосконалював свою майстерність, концертував.

У 1952-53 роках Галамбош став натхненником і організатором ансамблю "Угорські мелодії". До того ж був у нього першою скрипкою.

Широкою була географія гастролейних поїздок колективу. Досі пам'ятають не лише ансамбль, але і його відомі учасники. Це контрабасиста Йосифа Галамбоша (рідного брата), Шан-

дора Чурі (скрипаль і композитор), Іштвана Чурі (кларнетист). Від Ужгорода до Прибалтики подолали дороги "Угорські мелодії" під керівництвом Дюли Галамбоша.

Світозаний скрипаль вийшов на пенсію з ресторану "Чіллаг" ("Зірка"). Помер 14 лютого 1986 р., маючи десятки учнів. В тому числі в місті над Латорицею. Похований теж у Мукачеві.

Газета "Романі Яг" публікувала матеріали про шість братів-музикантів Шваків, чим рідним містом є Мукачево. Найстарший з них очолював і своєю грою прикрасив довгі роки найвідоміший театр оперети у м. Мінську (Білорусія). Зараз він через хворобу вийшов на пенсію, але консультує музикантів. Живе у брата, який працює у рагі музикантом. Ще один брат - Микола Швак разом із дружиною з концерта-

ми об'їздили чи не весь колишній СРСР. У нього підрастає син Роберт, який вже тепер подає великі музичні надії. Живуть інші брати-музиканти.

Ми нікому і нічого не нав'язуємо. Просто хотіли розказати директору "Зірки" ("Стар"), якого як кажуть "не було вдома", що не треба великих інвестицій з-за кордону, щоб яскравіше сяяла "Зірка"! Варто зробити добрий крок і порозумітися й з ромськими музикантами. Найперше братами Шваками. Бо нам розповідали, що вечорами у ресторані звучить жива музика. Грають сліпий музикант, інші. Нехай би до українських, російських, угорських мелодій і пісень додалися й ромські...

Олія Зейкан,
Євгенія Навроцька,
м.Мукачево,
Закарпатської області.

АНОНС

Побачене, почуте у селі Вільхівка на Іршавщині вражає до глибини душі. Невеличка інформація в "Ром-прес" від 9 жовтня ц.р. "Божа Матір" з'явилася дівчаткам" викликала чималий резонанс серед читачів і дописувачів нашої газети з-за меж області.

Відгукнувся навіть ромський літератор, голова ромської організації "Аме рома" з м.Золотоноша Володимир Бамбула. Він попросив редактора газети від імені представників свого товариства обов'язково побувати на місці події. Розібратися щодо сенсації і подати читачам об'єктивний матеріал.

На цьому фото ви, дорогі читачі, бачите жителя села Вільхівка Ганну Василюву Кобрин. Вона набирає воду із цілющого джерела в урочищі під Джубликом, де 27 серпня 2002 р. дві дівчинки, Альона 10 років та Маріанна 9 років спочатку налякалися, побачивши постать дівчини. Коли вони набрали води і пішли додому, постать їх супроводила. Наступного дня вони вже побачили Божу Матір, яка стояла на хмарині...

Розповідь про диво у Вільхівці читайте у наступному номері "Романі Яг".

КОМЕНТАР ДО ОДНІЄ СВІТЛИНИ

Свято з червоними прапорами

Під час повернення з відрядження у віддалений район Закарпаття, журналістам "Романі Яг" довелося побувати на завершальній частині мітингу в м.Мукачеві з нагоди 85-рчниць Жовтневої революції.

Знаємося читачам, як на духу, що зібрання на площі перед міською ратушою був нечисленним. Переважали люди літнього віку. Прапори були червоно-кумачеві, як і гасла. Молодь лише споглядала на це дійство. З цього дійшли висновку, що ленінська ідея нік уже не "оволоває масами". На згадку придбали кілька газет "Большевик", зас-

новник В.Г.Ткаченко. (Як не досліджувади, де вона виходить. Все було безрезультатно). Хіба що примітка: "Листи і матеріали надсилали за адресою: 65026, Одеса-26, а/с 250, свідчила, що більшовики десь у підпіллі в Одесі.

Придбали також російсько-арабську газету "Солнце" (рус.) - Аш-Шамс (араб.). І засновник - редактор О.Кривокобов. Видання побачило світ 20.07.2002 року, тиражем 10 тисяч. Мукачівці та гості міста кулували газети, як сувенір про перебування у місті над Латорицею.

Романе чачіне

О чгорро, май барвало ле насвале барвалестар.
Бідни багатши за хворого багатого.
Кай гейлас о Пінтя, кготе гейлас ві о Кінтя.
Куди пішов Пінтя, туди пішов і Кінтя.
О трайо касавой,

сар ле чгорреско гад:

чгінгердо, мелало.
Життя таке, як в бідного сорочка: розірвана і брудна.
Те ту мареса ле джуклес, сако марела лес. Якщо ти будеш бити собаку, то її кожен буде бити.
Аканак кіріпас леске лескі зумі. Зараз йому зварили його суп.
Баро кашт мішкісардас. Велике дерево потраяс.
Нанті бахт сі о мануш.
Голе щастя є людина.
О баро гіндо парнярел, е бріга пгурарел. Від великих дум білеш, від суму старіеш.
Е піїри сі ла дакі, е рой ле дадескі.
Каструля для мами, а ложка для батька.
Май лачі е ромні, сава баро манушіпе сі, сар сава баро шукаріпе.
Найкраща дружина, яка має велику людяність, ніж та, котра має вроду.

Амарі історія. Наша історія

Бурхливе ХХ століття

При розгляді становища ромів початку ХХ століття, необхідно розглянути західноєвропейське законодавство з одного боку і східноєвропейське з іншого.

Якщо західноєвропейське законодавство, мається на увазі у таких країнах, як Німеччина, Франція, Іспанія, Швейцарія, притримується більш жорстких норм щодо ромів, то в ряді інших країн (Англія) навпаки законодавчо підтримується ослий спосіб життя - створення ромських поселень, початків писемності, роботи шкіль.

1904р. Прусський Ландаг (уряд) одногосно приймає рішення про регулювання рухів ромів, їхніх засобів до існування.

1905р. Розробка нового німецького законодавства Альфредом Діллманом Зігеунгер-

Буч, за яким ромів визнають "специфічною нацією", яка має керуватися лише поліцією. На його основі буде розроблено Нюрнберзький закон 1935 року.

1905р. На конференціях у Софії роми вимагають право голосу на виборах.

17 лютого 1906р. пруський міністр закордонних справ додає до списку двосторонніх угод вимогу вигнання ромів із Австро-Угорщини, Бельгії, Данії, Франції, Італії, Люксембургу, Швейцарії, Росії за порушення законів, незаконний вилов риби, кемпінг. Часткове шкільне навчання забороняється ромським дітям, чії сім'ї кочують через визначену територію.

1907р. В Бельгії народився Джанго Рейнгард - відомий джазовий гітарист.

1908р. "Дитячий Акт" в Англії зобов'язує ромських дітей відвідувати школу, але не більше як півроку. Дія цього Акту буде продовжена 1944 році.

1909р. Уряд Швейцарії просить уряди Італії, Франції, Австрії надати інформацію про рух ромів. Міністерство юстиції починає національну реєстрацію.

1912р. Французький уряд законодавчо закріплює створення інформаційних даних (фотографії, відбитки пальців) на всіх ромів. Закони залишалися чинними до 1970 року.

1914р. Новий закон забороняє міграцію ромів у Швецію. Закон мав чинність до 1954 року. У законодавстві Норвегії і Данії того часу також є подібні нормативні акти.

1919р. Конституція Веймарської республіки (Німеччина) гарантує Roma і Sinti повні й рівні права громадян,

але вони не виконувалися.

1919р. В Болгарії засновується ромська організація "Майбутне".

27 липня 1920р. Міністерство Суспільного Благополуччя в Дюссельдорфі забороняє Sinti входити в будь-яке приміщення, таке як ванни, басейни, а також на територію курортних місць та парків.

Того ж року психіатр і суддя Альфред Хоч "доводить", що вбивство тих, хто не "залуговує" життя, є гуманним. Ця праця послугує основою гітлерівських нацистських законів 1933 року.

1923р. Випуск у Болгарії першого ромського журналу "Майбутне".

1925р. Створення Асоціації ромських письменників у Росії.

Підготувала

Євгенія Навроцька

Поради від Ради

(з 13 по 28 листопада)

Осін - це пора року, коли ми підбиваємо підсумки. Але наступного тижня можна розпочинати нові справи, заводити нові знайомства.

Бажано налагодити стосунки тим, хто посварився, особливо закоханим.

Дуже корисно спілкуватися з людьми, які мають добру вдачу. Це дасть вам наснагу і натхнення на конкретні дії.

18 і 19 листопада бажано проявити обережність. Уникати конфліктів. Деякі зустрічі в ці дні можуть не відбутися взагалі. Або будуть перенесені на наступний тиждень.

З 20 листопада краще збавити темпи, бути уважними до свого здоров'я, особливо увагу приділити раціональному харчуванню. Можливі загострення захворювань шлунка та печінки.

Але діти, які народилися в цей період, будуть дуже жваві, кмітливі й доброзичливі. Загалом, наприкінці листопада знайдеться багато приводів для свят.

ПІТЕРАСА

Одна медсестра показує на хворого і питає в іншої: - Це той боксер, якого збив мотоцикліст? - Ні, це той мотоцикліст.

Екх дукгаді пгень сікавел про насвало ай пгучел кавратар.

- Кадо кодо боксеро, савес маладяс о мотоцикліст? - На, кодо вов мотоциклісто.

РОМАНИ Яґ

Газета Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства

Реєстраційне свідоцтво серія КВ №5877 від 20.02.2002 р.

Шеф-редактор Аладар АДАМ
Редактор Євгенія Навроцька

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точність наведених фактів відповідає автор. Редакція зберігає за собою право виправляти мову і скорочувати матеріали.
Повний або частковий передрук матеріалів дозволяється лише з посиланням на "Романі Яґ"

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: м.Ужгород, вул.Дунаєвського, 18, телефон (03122) 3-21-59.
E-mail: romyag@tn.uz.ua
http://www.romaniyag.uz.ua

Видруковано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13. Умовн. друк. арж. 2,5. Тираж 2500. Зам. № 1892

"Ромська красуня - 2002"

Марія, 20 років, с.Вільхівка

Марія, 18 років, с.Вільхівка

Оксана, 15 років, с.Боржава

Редакція газети "Романі Яґ" й надалі запрошує ромських дівчат (віком від 12 до 20 років) взяти участь у фотоконкурсі.
Для участі у конкурсі слід подати своє фото. Необхідно також вказати вік, місце проживання.

Бурацєнгєре галушкі

Бураца, аро, коломпіра, пурум, жіро, попрос, ловлі папріка, вегета, лон.

О бураца тговас (морас) мішто аврі, чгінгерас про котора совас андро паї те тядьол. Сар аба таділас лас варехага лас аврі ай гамісарас мішто андро шілапо паї, андало паї чпівас пре вареха а мукас те чульав аврі о паї. Лас о жірос чгінгерас андре бутер пурума (вай дуй बारे) ай мукас о пурума цера те петьол. Лас кодо чпівас андре о бураца, андре бураца чпівас попрос, ловлі папріка, вегета те лон ай мукас те петьол. Пала кодо совас екх цера пайорі, гой те на лабол. Пала кодо керас хумер про галушкі рьяко хумер. Лас 5 बारे коломпіра рандас про тарлос андро гаміме коломпіра чпівас цера пайорі ай о аро ай керас хумер. совас андре піїри паї, гой те тядьол (кіроп). Сар о паї тядьол, совас пре цікні дєска о хумер, ай рояса андо паї сьодас рьяко хумер галушкі. Сар аба таділас, кідас аврі андро чаро. Андро галушкі чпівас о пражіме бураца ай о лон ай мішнас.

РОМАНЕ ХАВЕНАТА

Галушки з грибами

Гриби, мука, картопля, цибуля, жир, чорний перець, червоний перець, вегета, сіль.

Гриби добре миємо, ріжемо на шматки, кидаємо у воду, варимо. Потім вибираємо друшляком і зливаємо холодною водою, чекаємо, аби вода стекла. Розтоплюємо жир, додаємо 2 великі цибулини, смажимо. Потім додаємо гриби, чорний та червоний перець, вегету і сіль. Залишаємо, аби тушкувалося. Потім трохи доливаємо води, щоб не підгоріло. Одночасно робимо галушки. Беремо 5 великих картоплин, натираємо їх на терці, додаємо води, мукки. Наливаємо у каструлю воду, аби закипіла. Коли вода закипіла, ставимо на маленьку дошку тісто і ложкою робимо галушки. Готові галушки заливаємо грибною засмажкою і все перемішуємо.

Просимо обізнатися!

Журналісти "Романі Яґ" знайшли ряд документів жительки міста Ужгорода, ветерана Великої Вітчизняної війни Патрушевої Феодори Самойлівни 1924 року народження.

Просимо Феодору Самойлівну або ж її рідних та близьких зателефонувати в редакцію за номером 3-21-59 протягом робочого дня.